

นโยบายและหลักเกณฑ์การทดสอบความชำนาญ การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ และการประเมินความสามารถการทดสอบ ของการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้าง ในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร

1. ความมุ่งหมาย

เพื่อเป็นนโยบายและหลักเกณฑ์ ในการนำกิจกรรมการทดสอบความชำนาญ การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ และการประเมินความสามารถการทดสอบ มาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในกระบวนการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร

2. การใช้งาน ครอบคลุมการดำเนินการดังนี้

2.1 การเข้าร่วมทดสอบความชำนาญ และการเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการของห้องปฏิบัติการที่ยื่นขอการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร ดังนี้

2.1.1 กรณีมีแหล่งเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ กำหนดให้ห้องปฏิบัติการทุกแห่ง ต้องเข้าร่วมทดสอบความชำนาญ โดยเลือกหน่วยงานที่ได้รับการรับรองการทดสอบความชำนาญตามมาตรฐาน ISO/ IEC17043 หรือเทียบเท่าหรือเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลระดับประเทศ หรือเป็นที่ยอมรับของกลุ่มวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 กรณีไม่มีแหล่งเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ ให้ห้องปฏิบัติการใช้การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ 3 ห้องปฏิบัติการขึ้นไป รวมผลของตนเอง และห้องปฏิบัติการที่เข้าร่วมดำเนินการควรเป็นห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025 หรือห้องปฏิบัติการที่มีความสามารถในระดับเดียวกันหรือเทียบเท่ากัน

2.2.3 กรณีไม่มีแหล่งเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญและการเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ ให้ห้องปฏิบัติการประเมินความสามารถการทดสอบของนักวิเคราะห์ภายในห้องปฏิบัติการ หรือเลือกดำเนินการตามแนวทางฉบับนี้

2.2 การพิจารณาผลการทดสอบความชำนาญ และการเปรียบเทียบผลระหว่างห้องปฏิบัติการ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การประเมินผลของหน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินการ

3. เอกสารอ้างอิง

3.1 ISO/IEC 17025, General requirements for the competence of testing and Calibration laboratories, 2017.

3.2 ISO/IEC 17043: 2023. Conformity assessment-General requirements for the competence of proficiency testing providers

3.3 ISO 13528: 2022 Statistical methods for use in proficiency testing by interlaboratory comparisons.

3.4 คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับกระบวนการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการ และหน่วยผลิตหรือจัดเตรียมวัสดุอ้างอิงด้านการแพทย์และสาธารณสุข (G 07 15 015 แก้ไขครั้งที่ 05 วันที่ออกเอกสาร 1 ตุลาคม 2564) นโยบายและหลักเกณฑ์การทดสอบความชำนาญ การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการและการประเมินความสามารถการทดสอบ (N 07 15 003 แก้ไขครั้งที่ 18 วันที่ออกเอกสาร 30 ตุลาคม 2568)

3.6 นโยบาย ข้อกำหนดและเงื่อนไขการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 07 เมษายน 2566)

4. นิยาม

4.1 การทดสอบความชำนาญ (Proficiency Testing, PT) หมายถึง การประเมินความสามารถของห้องปฏิบัติการในการทดสอบภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยการเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ (อ้างอิง ISO/IEC 17043 Conformity assessment-General requirements for the competence of proficiency testing providers)

4.2 การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ (Interlaboratory Comparison, ILC) หมายถึง องค์การ/ห้องปฏิบัติการที่มีการดำเนินและประเมินผลการวัดหรือผลการทดสอบในตัวอย่างที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ในการวัดหรือทดสอบตั้งแต่ 3 ห้องปฏิบัติการขึ้นไป (สำหรับการยื่นขอการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร) ภายใต้สภาวะที่กำหนด

4.3 การประเมินความสามารถการทดสอบ (Laboratory's performance in test) ทำโดยการเปรียบเทียบผลการทดสอบระหว่างนักวิเคราะห์ภายในห้องปฏิบัติการหรือใช้กลวิธีทดสอบอื่นที่เทียบเท่าในการประเมินผลการทดสอบของห้องปฏิบัติการ

5. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

5.1 คำขอรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร รหัส F 07 15 045

5.2 ข้อมูลจำเพาะของผู้ขอการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด รหัส F 07 15 046

5.3 ข้อมูลจำเพาะของผู้ขอการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร รหัส F 07 15 166

6. วิธีดำเนินการ

ห้องปฏิบัติการต้องเข้าร่วมโปรแกรมการทดสอบความชำนาญเป็นหลักเกณฑ์แรก และ/หรือการเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการหรือการประเมินความสามารถการทดสอบ ตามลำดับต่อไป

6.1 กรณีมีแหล่งเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ

ห้องปฏิบัติการต้องเข้าร่วมโปรแกรมการทดสอบความชำนาญในรายการทดสอบตามวิธีทดสอบ (test methods or test items) ที่ขอการรับรอง โดยต้องมั่นใจว่าตัวอย่างทดสอบความชำนาญนั้นมีวิธีการมอบหมายให้ดำเนินการทดสอบความชำนาญระหว่างนักวิเคราะห์ที่มีความสามารถในการทดสอบที่เกี่ยวข้อง โดยการเลือกหน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบความชำนาญ มีเกณฑ์เรียงลำดับ ดังนี้

6.1.1 องค์กรที่ได้รับการรับรองการทดสอบความชำนาญตามมาตรฐาน ISO/IEC 17043

6.1.2 องค์กรภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ สมาคม หรือองค์กรทางวิชาชีพเฉพาะ ซึ่งมีการจัดโปรแกรมและสรุปรายงานผลอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้แหล่งเข้าร่วมโปรแกรมทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการสามารถพิจารณาเข้าร่วม (ตามภาคผนวก 1) และห้องปฏิบัติการต้องจัดทำแผนการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญครอบคลุมขอบข่ายที่ขอการรับรอง (ตามภาคผนวก 2) กรณีห้องปฏิบัติการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญกับหน่วยทดสอบความชำนาญแหล่งอื่นห้องปฏิบัติการต้องส่งหลักฐานการดำเนินการถึงสำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ พร้อมส่งหลักฐานแสดงความน่าเชื่อถือของหน่วยทดสอบความชำนาญดังกล่าวให้สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการพิจารณาความเหมาะสม

6.2 กรณีไม่มีแหล่งเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ

ห้องปฏิบัติการสามารถใช้ในการเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ 3 ห้องปฏิบัติการขึ้นไป (สำหรับการยื่นขอการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร) รวมกับผลของตนเอง ให้พิจารณาดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

6.2.1 เปรียบเทียบกับหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยบริการทดสอบความชำนาญ จัดส่งวัสดุทดสอบให้สมาชิกและประเมินผล แต่ไม่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน ISO/ IEC 17043

6.2.2 เปรียบเทียบกับห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025

6.2.3 เปรียบเทียบกับห้องปฏิบัติการที่มีความสามารถในระดับเดียวกัน ได้แก่ ห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด และสารปนเปื้อนในอาหาร

6.2.4 ข้อ 6.2.1-6.2.3 ต้องแสดงเอกสารขั้นตอนการปฏิบัติงาน เรื่อง เปรียบเทียบผลระหว่างห้องปฏิบัติการที่มีภาพถ่ายตัวอย่าง รายละเอียดการเตรียมตัวอย่าง การกำหนดค่าสารที่ทดสอบ สถิติที่ใช้ในการประเมินผลที่ชัดเจน วันที่ได้รับตัวอย่าง วันที่รายงานผล วันที่ประเมินผล และผลการประเมิน

6.3 กรณีไม่มีแหล่งเข้าร่วมทดสอบความชำนาญและเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ

6.3.1 ห้องปฏิบัติการดำเนินการแจ้งสำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการเป็นผู้พิจารณา และขอความเห็นชอบในรายการทดสอบที่จะดำเนินการ โดยการประเมินความสามารถระหว่างนักวิเคราะห์ภายในห้องปฏิบัติการ และต้องจัดทำเอกสาร เรื่อง การประเมินความสามารถระหว่างนักวิเคราะห์ภายในห้องปฏิบัติการ ซึ่งต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนในการเปรียบเทียบผลทดสอบหรือปริมาณที่ถ่วงนำมาวัด (measurand) เช่น การเตรียมตัวอย่างสำหรับการประเมินความสามารถระหว่างนักวิเคราะห์ การกำหนดค่าของสารที่ต้องการทดสอบในตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการประเมิน

(ตามข้อกำหนดของ ISO 13528 หรือตามความเหมาะสม) เกณฑ์การยอมรับ ความถี่ในการประเมินความสามารถระหว่างนักวิเคราะห์ การบันทึกผล การรายงาน และวันที่ดำเนินการ

6.4 ความถี่ในการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ/การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ/ การประเมินความสามารถการทดสอบ

6.4.1 ความถี่ในการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญเป็นไปตามวงรอบของโปรแกรมที่เข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ หรืออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยต้องคำนึงถึงหลักฐาน เพื่อใช้แสดงในการตรวจประเมินผู้รับรอง และต่ออายุใบรับรอง

6.4.2 ความถี่ในการเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ และการประเมินความสามารถทดสอบภายในห้องปฏิบัติการต้องดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยต้องคำนึงถึงหลักฐาน เพื่อใช้แสดงในการตรวจประเมินผู้รับรอง และต่ออายุใบรับรอง

6.5 การส่งผลการทดสอบความชำนาญ/การเปรียบเทียบผลทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ/การประเมิน ความสามารถการทดสอบภายในห้องปฏิบัติการเดียวกัน เพื่อใช้ยื่นขอรับรองห้องปฏิบัติการ

ห้องปฏิบัติการต้องส่งผลการดำเนินการดังกล่าวให้สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการพิจารณาก่อนการตรวจประเมินตามรายละเอียดที่ระบุในแบบคำขอรับรองและข้อมูลจำเพาะของห้องปฏิบัติการ และหากผลไม่อยู่ในเกณฑ์ยอมรับ ห้องปฏิบัติการต้องดำเนินการดังนี้

6.5.1 วิเคราะห์สาเหตุ ปฏิบัติการแก้ไข และแจ้งผลดำเนินการให้สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการทราบ

6.5.2 สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการจะแจ้งผู้ตรวจประเมินเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการดังกล่าวในการตรวจประเมิน เกณฑ์การยอมรับผลการทดสอบความชำนาญ ประเมินโดยใช้เกณฑ์ขององค์กรผู้จัดทำทดสอบความชำนาญ และ/หรือ สติติอื่นตามความเหมาะสม

6.5.3 สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการจะพิจารณาผลการทดสอบความชำนาญตาม ISO/IEC 17043 ซึ่งระบุว่าผลการทดสอบความชำนาญที่ไม่ผ่านเกณฑ์ยอมรับ ต้องมีการแก้ไขในกรอบเวลาที่กำหนด หากไม่มีการดำเนินการแก้ไข หรือสาเหตุที่แสดงไม่เหมาะสมจะถูกระงับการรับรองชั่วคราว (temporary suspensions) จนกว่าจะมีการแก้ไข และเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญอีกครั้ง

6.5.4 การพิจารณาให้การรับรอง กรณีผลการทดสอบความชำนาญไม่อยู่ในเกณฑ์การยอมรับ และอยู่ระหว่างการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญอีกครั้ง เป็นไปตามมติของคณะกรรมการรับรองห้องปฏิบัติการ มาตรฐานระดับประเทศ

6.5.5 กรณีห้องปฏิบัติการถูกระงับการรับรองชั่วคราว ไม่มีการแก้ไขตามระยะเวลาที่กำหนด และไม่ได้เข้าร่วมการทดสอบความชำนาญอีกครั้ง สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการจะเสนอคณะกรรมการรับรองห้องปฏิบัติการ มาตรฐานระดับประเทศ เพิกถอนการรับรองต่อไป

7. การบันทึกข้อมูลและเอกสารที่ใช้

-

8. รายละเอียดอื่นๆ

- 8.1 ภาคผนวก 1 : ข้อมูลแหล่งทดสอบความชำนาญห้องปฏิบัติการ
8.2 ภาคผนวก 2 : ขอบข่ายที่ให้การรับรอง
8.3 ภาคผนวก 3 : ข้อปฏิบัติสำหรับห้องปฏิบัติการ และองค์กรรับรองความสามารถ

9. ประวัติการแก้ไขเอกสาร

แก้ไขครั้งที่	การเปลี่ยนแปลงเอกสาร	ผู้จัดทำ/ผู้แก้ไข	วันที่ออกเอกสาร
00	เอกสารใหม่	วิลาวัลย์ ศรีสุชา	

ภาคผนวกที่ 1

แหล่งบริการทดสอบความชำนาญ

1. ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 8 อุดรธานี
2. ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด

ภาคผนวกที่ 2

ขอข่ายที่ให้การรับรอง

1. มาตรฐานการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักสด ผลไม้สด

1. สารพิษตกค้างจากยาฆ่าแมลงกลุ่มออร์กาโนฟอสฟอรัส และคาร์บาเมต
2. สารพิษตกค้างจากยาฆ่าแมลงกลุ่มออร์กาโนคลอรีนและไพรีทรอยด์

2. มาตรฐานการรับรองคุณภาพระบบตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร

1. บอแรกซ์
2. ฟอรัมาลิน
3. กรดซาลิซิลิก
4. โซเดียมไฮโดรซัลไฟด์

ประเภทตัวอย่าง/ผลิตภัณฑ์ที่ให้การรับรอง

1. กลุ่มผักสด ผลไม้สด ได้แก่ ผักสด ผลไม้สด และผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ

2. กลุ่มชนิดของอาหาร ได้แก่

1. เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ (สด แช่แข็ง แช่เย็น)	5. ผลไม้และผลิตภัณฑ์
2. สัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ (สด แช่แข็ง แช่เย็น)	6. เครื่องเทศ พริกแกง
3. สัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์ (สด แช่แข็ง แช่เย็น)	7. อาหารและผลิตภัณฑ์ (ดอง แช่อิ่ม)
4. ผักและผลิตภัณฑ์	8. อื่นๆ

ภาคผนวกที่ 3

ข้อปฏิบัติสำหรับห้องปฏิบัติการที่ขอการรับรอง

1. ห้องปฏิบัติการต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกทดสอบความชำนาญ และเปรียบเทียบผลวิเคราะห์ระหว่างห้องปฏิบัติการ ครอบคลุมขอบข่ายที่ห้องปฏิบัติการขอการรับรองภายใต้ประโยชน์ ความคุ้มค่า และคำนึงถึงความสามารถของหน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินการทดสอบความชำนาญ
2. นโยบายในการเข้าร่วมการทดสอบความชำนาญต้องมีระบุในคู่มือคุณภาพ หรือ จัดทำเป็นเอกสารต่างหาก ซึ่งต้องมีรายละเอียดการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล การปฏิบัติการแก้ไขการลงบันทึก และการเก็บรักษา
3. วิธีดำเนินการเรื่องการเปรียบเทียบผลการทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการ และวิธีการประเมินความสามารถ การทดสอบภายในห้องปฏิบัติการ ต้องจัดทำเป็นเอกสารซึ่งมีรายละเอียดตามที่ระบุในข้อ 2
4. ต้องกำหนดการพิจารณาการปฏิบัติการของห้องปฏิบัติการ กรณีไม่เข้าร่วมการทดสอบความชำนาญ เมื่อมีผู้ดำเนินการแผนงานทดสอบความชำนาญอยู่ 1 แห่ง หรือมากกว่า

ข้อปฏิบัติสำหรับองค์กรรับรองความสามารถ และผู้ตรวจประเมิน

1. การกระตุ้นให้เห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมแผนการทดสอบความชำนาญ และแสดงให้เห็นว่าจะช่วยในเรื่องการประเมินความสามารถของห้องปฏิบัติการได้
2. สนับสนุนการจัดการเรื่องการทดสอบความชำนาญ เพื่อให้ได้ประโยชน์ และคุ้มค่า (ถ้าเป็นไปได้)
3. กรณีที่องค์กรรับรองกำหนดให้มีการเข้าร่วม PT กับ PT provider ที่เฉพาะเจาะจง องค์กรรับรองต้องมั่นใจในความสามารถของหน่วยที่เป็นผู้ดำเนินการแผนการทดสอบความชำนาญ
4. ต้องเชื่อมั่นว่าผู้ตรวจประเมินมีความสามารถ ดังนี้
 - 4.1 ประเมินวิธีการกำหนดค่า assigned value ของตัวอย่างทดสอบความชำนาญ และประเมินผลการทดสอบความชำนาญ ว่าผ่านเกณฑ์การยอมรับ
 - 4.2 มีความรู้ตามข้อกำหนดมาตรฐาน ISO/IEC 17043 และการประเมินผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบ ตาม ISO 13528 ระหว่างห้องปฏิบัติการ แผนการประเมินความสามารถการทดสอบ ในคู่มือคุณภาพหรือในเอกสารวิธีการปฏิบัติงานโดยมีรายละเอียดของผลการดำเนินการและวิธีดำเนินการกรณีผลการทดสอบความชำนาญ ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบระหว่างห้องปฏิบัติการและผลการประเมินความสามารถในการทดสอบไม่เป็นที่ยอมรับ